

P R Æ F A T I O.

cusa moneta; & sicredimus Plinio *lib. 33. cap. 3.* Servius Tullus Rex Romanorum (qui primus in illo Imperio Monetam cudi iussit) eam ovis, vel pecudis effigie signavit; ita Plutarchus in *Publicola*, Renatus Chopinus *ubi supra, cap. 1. n. 3.* Unde pecunia à pecude nomenclaturam accepit; & inde ad significandum rem familiarem, seu bonorum substantiam, Peculii nomine utimur. Tanta enim ex re pecuaria considerabatur utilitas, quod hinc Poëta suorum Carminum dulcisono, oves velocinium seu vellus aureum secum ferte, & procreare fingebant, & in Hispania ideo vocatur vulgari nomine, *Ganado*, quia lucrum confert. Et hinc *pascua* communiter in censoriis tabulis dicebantur ea omnia, ex quibus Princeps, vel Populus Romanus redditus haberet; quia diu hoc solum vectigal fuit: ut colligitur ex Plinio *lib. 18. cap. 3.* Quin etiam (repetita Priscorum temporum memoria) fuit hoc præcipuum veteribus studium, luculentum habere, equorum, boum aliorumque armentorum pecuarium. Nam præterquam Iphici Boves Neleus expetivit (ut ait Pausanias *lib. 4.*) Herculi etiam iussit Eurystheus, ut ex Hispania boves (quos egregia specie ibi esse compererat) ad se abigeret. Sed & ejusdem pecoris mira fuisse incensum cupiditate Erycem Siciliae Regem, ex eo patet, quod cum in belli certamen cum Hercule descendisset, hinc Herculis boves, illinc Erycis Regnum, præmia victori proposita fuerunt. Et in pecuaria re fuerunt plures ditissimi, ut legitur de Job Idumeo, qui habuit septem millia ovium, tria millia Camelorum quinquaginta millia iuga boum, quingentasque Asinas. Et Amyntas numerosos habuit greges, in quibus admodum gloriabatur, juxta illud Martialis *lib. 11. ibi:*

Indulget pecori nimium, dum Pastor Amintas,

Et gaudet fama luxuriæque gregis.

Et Augias Apollinis filius fuit armentorum multitudine ditissimus unde profuit commune dicitur, & adagium, *Augias stabula repurgare*. Quin non inficias iri dixerim, plures nobilissimas Romanorum familias à re pecuaria (qua & gregum numero, maximè pollebant) nomen sortitas; hinc enim *Ovilij* (quia ovium) *Caprarij* (quia Caprarum) *Equitij* (quia Equorum) *Tauri* (quia Taurorum) *Vitellij* (quia Vitulorum) numero, & gregibus, alios antecellebant, fuerunt nuncupati; & alii, ut *Bubultij*, *Portij*, & similes, ut ex Carolo Sigonio, *lib. de Cognominibus Romanorum*, *Alexan. lib. 1. c. 9.* novissimè deduxit Barnabas Moreno, *Eremitæ Decurio; in tractatu de nobilitate, discursu 16. litera V.*

Ad escam verò, & hominum victum, quantum pecuaria animalia proficiant, ipsa communis necessitas dicit, & eorum tam usitata prandia, in omnibus Regnis apertè indicant; unde omnes civitates, oppida, & municipia his victualibus, tanquam magnis utensilibus, & necessariis abundare debent; in quo Prætoribus ludicibus maxima cura injungitur, & ut Justo pretio vendantur, *l. 1. §. cura carnis ff. de offic. Præfecti Urbis*, ibi: *Cura carnis omnis, ut justo pretio præbeatur, ad curam præfecturæ pertinet; ideo, & forum suarium sub ipsius cura est, sed & cæterorum, sive pecorum, sive armentorum.* Circa quod plura congerit Bobadilla *in suo elegantissimo politico tractatu, lib. 3. c. 4. per totum.* Pecora autem victui aptiora, & hominum salutimãgis convenientia sunt, arietes, ut observat Averroës, *5. colig. & cap. de carne, Platea im. l. 1. c. de erogatione milit. annonæ, in princip. lib. 12.* Avendanius *in cap. 19. Prætorum, part. 1. num. 35. vers. Et in memoria,* & communis Medicorum schola, dempto Galeno, qui arietis carnem execratur; de cujus opinione vide Chassaneum *in Catalogo Gloria mundi, 12. parte consideratione 85.* Et de diversa specie arietum, & quo tempore aptius, & fecundius gignant, Consule Plinium *lib. 8. c. 47.* Item, & sues, vituli, & vitellæ, ex Galeni sententia, ut profequitur Bobadilla *ubi supra.*

Sed nec pecudum carne tantum, verum, & de lacte plura condiri solent hominum

num

P R Æ F A T I O.

num, & salubria, & delectabilia nutrimenta, & caseum, & butyrum coagulantur, & quanta sint lactis emolumenta, vide Licentiatum Huerta *in adnotationibus ad Plinium, dict. cap. 47.* ubi plura in proposito adducit.

Verum non ad escam, & vestitum tantum, sed etiam pluribus in rebus animalia pascua homini serviunt, quorum ministeria sigillatim censere, cum brevitati studeamus; vanum, & futile erit: præsertim cum in sublevandis hominum laboribus, ipsa semper comitentur. Eis enim in Agricultura, tanquam instrumentis adscriptiis, laborant rustici, & eorum labore prædia uberiora redduntur, terraque durities contunditur, madescit, & disponitur, ut accuratissimè profequitur Columella *de re rustica, lib. 2. cap. 2. & 3. & lib. 6. cap. 1. cum duobus sequentibus.* Unde Aeliano teste, *lib. 5. de variis Historiis*, lege Attica cautum fuit, bovem iugo submissum, vel plastro, aut aratro adscriptum, nec capi, nec mactari: quoniam ille, & Agricola est, & humano generi in labore socius: & veteri Phrygum instituto, qui bovem aratorium occiderat morte tradebatur, ut refert Renatus Chopinus *ubi supra, lib. 1. cap. 7. part. 1.* & leges Regni animalia hæc ab executionibus, & sequestris liberarunt, ut in *l. 3. tit. 27. part. 3.* ibi: *Em buyes de arar cuyos quier que sean,* & plurimæ postea in idem fuerunt editæ legum sanctiones, & pragmaticæ notissimæ. Sed quis plastrorum, lecticarum, curruum, quadrigarum, absque eis esset usus? Quæ vecturæ de uno loco ad alium? quarum rerum, mercium, seu victualium transportationes? quis tempore Hyemis, & Ardentis Caniculæ impetu igneo, itinera, & vias calcaret? profecto hominum cessarent commercia.

Nec tandem silentio prætermittendum est, quantum ad rem militarem animalia Pascua conducant, ut Equi utriusque generis, qui nobilitate, fortitudine, dexteritate, pulchritudine, fidelitate, & animo docili, cætera bruta absque dubio antecellant, ut ait Plinius *ubi supra, cap. 42.* ubi refert Alexandrum sexdecim talentis, ex Filonici Farsalici Grege equum quendam, adeò strenuum, fortem, vivacem, aspectui pulchrum emisse, quod in eo plura naturæ mirabilia visa fuerint. Ille enim (vulgò, *Bucefalus*) cognominatus (vel ob aspectus ferocitatem, vel quia in dorso, Tauri Capite erat insignitus) dum regali ornatu erat indutus, neminem præter Alexandrum super se equitare fuit passus, sed omnes (quos tantæ rei magnitudo non decebat) saltibus, & recalcitationibus, & mortibus à se abjiciebat, & quasi superba animi elatione respuebat, & cum in Thebeo conflictu, vulnere quodam percussus maneret, Alexandrum super alio equitare sollicitum (quasi alterius gloriam invidens) ab incepto conamine saltibus, & alijs sui doloris evidentibus signis, publicè coercuit: quod & de Julii Caesaris Dictatoris equo etiam scriptum inveni. Sed & plura aliorum exempla refert Plinius, inter quos majori ratione illius strenui, & fortissimi Hispani (cujus nunquam satis est commendata laus) Ruidiaz de Vibar equus (cui nomen fuit impositum, *Babieca*) connumerari potest, cujus quanta fuerit fortitudo, in pugnis dexteritas, periculorum cognitio in incurfibus, ad offendendum audax præcipitatio, in retrocessione opportuna docilitas, heri sui Chronica docet; & hoc tamen recensere sufficiat, quod Dominum suum defunctum equitantem, septem bellorum victorem, absque ullo corporis detrimento incolumen suis, & sepulchro tradidit.

Sed & generaliter, quis omnes equos ad pugnam semper pronos tubæ signo excitari, & furore quodam naturaliter invehi non auspiciatur, tunc temporis exardescunt irâ, & corporis motibus, invadendi animum audacem ostendunt. Quinimo, & pacis tempore, præsepio alligati (audita tuba) fremunt, pedibus terram irascibiliter excutiunt, & ad bellum, & rixam commoventur, ut non immeritò Ægyptii apud Pierium *lib. 4. Hieroglyph. bellum*, Equi effigie, significarint,

P R Æ F A T I O .

carint, & 2. Machabæorum, c. 5. per æthera equorum acies apparebant ad significandam Populi Israëliti sanguinolentam cladem. Et equitationis primum inventorem alii affirmant Bellerophontem Regis Glauci filium, qui in Pegaso contra Chimeram equitavit; alii verò Neptuno hoc tribuunt, ut est author Diodorus Siculus lib. 6. alii verò ex Pelethroniis Thessaliæ Populis equitandi usum insurrexisse opinantur, ut cum Virg. 3. Georgic. & Servio ibi. & aliis refert Doctor Joannes Sanchez ubi suprâ, cap. 24. & in pluribus Regnis creantur equi diversi valoris, & bonitatis. Argos ab equorum præstantia commendat, Horatius lib. 1. carm. Od. 7. dicens:

*Plurimus in Iunonis honorem,
Aptum dicit equis Argos, ditiesque Mycenæ.*

Et antiquitùs prima laus fuit equarum Thessaliæ: unde Strabus ait, Thessaliam pascendis equis esse commodissimam: sed & alia Regna equis præstantia, recenset officina *Textoris*. In Hispania autem quàm strenui, pulchri, fortes, perpolitati, agiles creentur equi; omnes agnoscunt: & quodlibet aliud Regnum invidere poterit; ut nunquam iustius à Claudiano scriptum sit:

*Quid dignum memorare tuis Hispania terris,
Vox humana valet?*

Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis.

Præsertim in Provincia Bætica (quam nos *Andalucia* vocamus) & in Lusitania, in quibus equi tam agiles inveniuntur, quod dixerit Plinius dicto cap. 42. prope Lisbonam, & Ripam Taxi, equas ad ventum Favonium ore reversas, quendam animatum concipere spiritum, absque equi accessu, & inde Cavallum procreari: quod fabulosum utique reor, & hyperbolicè scribi posse partum aëreum esse ad significandam illorum velocitatem, sicut Poëtæ de Pegaso scriptum reliquere, fingentes alatum esse: & ita observat Hieronymus de Huerta in annotatione ad Plinium, dicto cap. 42. ubi de equis cæterarum nostræ Hispaniæ Regionum latissime agit, & signa boni equi depingit.

Cum autem ex re Pecuarie, tot hominibus oriantur emolumenta, quid quæso? de pascuis (in quibus pecora gignuntur, procreantur, & crescunt) non erit præcipua habenda cura, & ratio: & quid ex tanta utilitate, pro usu pascui, erit inutilis tractatus iste?

DE PASCUIS, ET IVRE PASCENDI.

CAPUT PRIMUM.

De Varia ac diversa Pascui appellatione, & quibus vocabulis ac nominibus significetur.

SUMMARIUM.

- 1 Terminorum, sive aggerum, qui pastui pecorum deserviunt, proponuntur varia nomina.
- 1 Sylva quid sit? in genere exponitur.
- 3 Sylva duplex traditur species, alia cædua, alia pascua.
- 4 Sylva cædua quæ sit?
- 5 Referuntur Doctores qui de sylva cædua agunt.
- 6 Sylva cædua etiam Palaris vocatur.
- 7 Sylva Pascua, quæ sit.
- 8 Sylva Pascua etiam comprehendit Glandiariam.
- 9 Sylva Glandiaria, quandoque non dicitur pascua, sed cædua.
- 10 Saltus quid sit exponitur, & ejus etymologia.
- 11 Saltus quare dicatur Æstivus, & Hybernus.
- 12 Saltus quandoque pro agro sumitur.
- 13 Saltuenses fundi qui dicantur?
- 14 Saltuenses coloni, qui sint?
- 15 Saltuarius locus, quis dicatur?
- 16 Pratum, quid sit? & ejus etymologia ratio ostenditur.
- 17 Prati duplex differentia assignatur.
- 18 Pratum siccaveum aptius est feno, quàm riguum.

- 19 Prati apud veteres magna fuit æstimatio.
- 20 Prato prima, & potissima fuit attributa agricultura.
- 21 Pratum, an fundi appellatione veniat?
- 22 Exitus quid sit, & quare sic dictus.
- 23 Defensæ traditur qualitas, & significatio, secundum leges Regni.
- 24 Defensæ quare sic dicta.
- 25 Nemus quid sit, & quid comprehendat.
- 26 Pascui qualitas exponitur.

TERMINORUM, sive aggerum, qui pastui pecorum deserviunt; varia sunt nomina, & vocabula, ut sylva, saltus, pratum, nemus, & defensæ; quæ etiam in summa unius ferè rei sint significativa, in aliquo tamen diversam constituunt speciem, ac peculiarem qualitatem demonstrant.

Sylva est quædam arborum congeries; quam nos vulgo, *Bosque*, nominamus; teste, Rebuffo in l. sylva 30. ff. de verborum significat. Et alia dicitur cædua; alia verò pascua, ut in dict. l. sylva.

Cædua est, quæ frequenter cæditur; sive materiæ, causa sive lignorum, de qua non est noster sermo; sed de ea loquitur Capola de servitutibus rustic. prædior. cap. 22. de montibus, num. 6. Azavedo in l. 5. tit. 7. lib. 3. Recopilat. Molina de Hispanorum primogen. lib. 1. cap. 22. Joann. Garcia de expensis, cap. 11. Gutierrez de tutelis, 3. par. cap. 27.